

سۇئال

بىز دائىم: ئاياللارنىڭ ئەقلى قىسقا، دىنى كەم دېگەن ھەدىسىنى ئاڭلايمىز، شۇنىڭ بىلەن بەزى ئەرلەر بۇ ھەدىسىنى دەلىل قىلىپ ئاياللارغا ناچار مۇئامىلە بولىدۇ. بۇ ھەدىسىنى ئېنىق چۈشەندۈرۈپ قويۇشۇڭلارنى سورايمىز؟.

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل مەدھىيىلەر ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھ تائالاغا خاستۇر.

پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: مەن سىلەردىنمۇ ئەقلى قىسقا، دىنى كەم ، ئىرادىلىك ئەرلەرنىڭ ئەقلىنى كەتكۈزۈۋېتىدىغان بىرەر سىنى كۆرمىدىم دېگەندە، ئاياللار: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! بىزنىڭ ئەقلىمىزنىڭ ناقىسى ۋە دىنىمىزنىڭ كەملىكى قايسى؟ دەيدۇ، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: ئايالنىڭ گۇۋاھلىقى ئەرنىڭ گۇۋاھلىقىنىڭ يېرىمىغا باراۋەر ئەمەسمۇ؟ دېدى، ئاياللار: شۇنداق دېدى، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: ئاشۇ ئەقىللىقلارنىڭ قىسقىلىقى. ئاياللار ئادەت كۆرۈپ قالسا ناماز ئوقۇمايدۇ، روزا تۇتمايدۇ شۇنداقمۇ؟ دېگەندە، ئاياللار: شۇنداق دەيدۇ، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: ئاشۇ دىنىڭلارنىڭ كەملىكى دەيدۇ. [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس]. بۇ ھەدىستە پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئاياللارنىڭ ئەقلىنىڭ قىسقا ئىكەنلىكىنىڭ سەۋەبىنى، ئۇلارنىڭ ئېسىدە تۇتۇش قابىلىيىتىنىڭ تۆۋەنلىكىدىن دەپ بايان قىلدى. ئايالنىڭ گۇۋاھلىقى يەنە بىر ئايالنىڭ گۇۋاھلىقى بىلەن تولۇقلىنىدۇ، چۈنكى ئاياللار گۇۋاھلىقتا ئاشۇرۇۋېتىدۇ ياكى چالا قويدۇ، چۈنكى ئاياللار ئۇنۇتقۇن كېلىدۇ. مانا بۇ ئارقىلىق شەرئەتتە ئاياللارنىڭمۇ گۇۋاھلىقىنى بېكىتتى. بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَاسْتَشْهَدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ ۚ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى﴾ تەرجىمىسى: سىلەر ئەر كىشىڭلاردىن ئىككى كىشىنى گۇۋاھلىققا تەكلىپ قىلىڭلار، ئەگەر ئىككى ئەر كىشى يوق بولسا، سىلەر (ئادالەتتىگە، دىيانىتىگە) رازى بولىدىغان كىشىلەردىن بىر ئەر، ئىككى ئايالنى گۇۋاھلىققا تەكلىپ قىلىڭلار، بۇ ئىككى ئايالنىڭ بىرسى ئۇنتۇپ قالسا، ئىككىنچىسى ئېسىگە سالىدۇ. [سۈرە بەقەرە 282-ئايەتنىڭ بىر قىسمى].

ئەمما دىننىڭ كەملىكى بولسا، ئاياللار ھەيىزدار ۋە نىپاسدار بولۇپ قالغاندا ناماز ئوقۇمايدۇ ۋە روزا تۇتمايدۇ، كىيىن ساقايغاندا نامازنىڭ قازاسىنى قىلمايدۇ، مانا بۇ دىننىڭ كەملىكى، لېكىن بۇ كەمچىللىككە جازالانمايدۇ، چۈنكى بۇ كەمچىللىك ئاللاھ تائالانىڭ يولغا قويۇشى بىلەن بولغان، بۇنى ئاللاھ تائالا ئاياللارغا مېھرىبانلىق قىلىپ، ئاسانلىق يارىتىپ يولغا قويغان. چۈنكى ئاياللار ئادەت كۆرۈپ قالغاندا روزا تۇتسا ئۇلارنىڭ سالامەتلىكىگە زىيانلىق، ئاللاھ تائالا ئاياللارغا رەھمەت قىلىپ ئۇلار ھەيىزدار، نىپاسدار بولۇپ قالغاندا روزا تۇتماي كېيىن ئوڭشالغاندا قازاسىنى قىلىشنى يولغا قويدى. ئەمما نامازغا

كەلسەك؛ ھەيز ۋە نىپاسدارلىق ھالىتى پاكىزلىقىنى چەكلەپ قويدۇ. چۈنكى ناماز كۈندە بەش قېتىم تەكرارلىنىپ تۇرغانلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭ قازاسىنى قىلىش قېيىن بولىدۇ، ئاياللارنىڭ ھەيز مۇددىتى ئالتە كۈن بەزىدە يەتتە كۈن ھەتتا ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ بولىدۇ، نىپاس مۇددىتى بولسا قىرىق كۈنگە يېتىپ قالىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن ئاللاھ تائالا ئاياللارغا رەھمەت قىلىپ ئۇلار ھەيزدار ياكى نىپاسدار بولۇپ قالغاندا نامازنى تەرك قىلىشنى ساقايدىغاندىن كېيىنمۇ قازاسىنى قىلماسلىقىنى يولغا قويدى. يۇقىرىقى سۆزلەردىن ئۇلارنىڭ ھەرقانداق ئىشتا ئەقلى قىسقا ۋە دىنى ناقىس بولىدىغانلىقىنى تەقەززا قىلمايدۇ. ھەدىستە پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ گۇۋاھلىقىنى تولۇق بىكىتەلمەسلىكىدىن بولغان ئەقلىنىڭ كەملىكىنى، ھەيز، نىپاس سەۋەبىدىن ناماز، روزىنى تەرك قىلىش بىلەن ھاسىل بولغان دىننىڭ كاملىقىنى بايان قىلىپ بەردى، بۇنىڭدىن يەنە ئاياللار ھەممە ئىشتا ئەزلەردىن تۆۋەن تۇرىدۇ ۋە ئەزلەر ھەممە ئىشتا ئاياللاردىن ئۈستۈن تۇرىدۇ دېگەنلىك ئىپادىلەنمەيدۇ.

شۇنداق، نۇرغۇن سەۋەبلەردىن ئومۇمى ئەزلەر ئومۇمى ئاياللاردىن ئەۋزەل، بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: **الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ تَعْرِجُمُوهُنَّ**: ئەزلەر ئاياللارنىڭ ھامىلىرىدۇر، بۇ ئاللاھنىڭ ئۇلارنىڭ بەزىسىنى بەزىسىدىن (يەنى ئەزلەرنى كۈچ - قۇۋۋەت، غازاتقا چىقىش قاتارلىق جەھەتلەردە ئاياللاردىن) ئارتۇق قىلغانلىقىدىن تۇرىدۇ ۋە ئەزلەرنىڭ ئۆز پۇل - ماللىرىنى سەرپ قىلغانلىقىدىن تۇرىدۇ (يەنى ئاياللارنىڭ نەپىسى ئەزلەرنىڭ زىممىسىگە يۈكلەنگەنلىكىدىن تۇرىدۇ). [سۈرە نىسا 34-ئايەت].

لېكىن بەزى ئاياللار كۆپ ئىشلاردا ئەزلەردىن يۇقىرى ئورۇندا تۇرىدۇ. نۇرغۇن ئاياللار ئەقىلدا، دىندا، ئېسىدە تۇتۇش قابىلىيىتىنىڭ يۇقىرىلىقىدا ئەزلەردىن يۇقىرى تۇرىدۇ.

پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامدىن بايان قىلىنغان ھەدىستىمۇ، ئاياللار ئەقىلدا ۋە دىندا ئەزلەردىن يۇقىرى ئىككى نۇقتىدا تۆۋەنرەك تۇرىدىغانلىقى بايان قىلىنغان.

بەزى ئاياللارنىڭ قىلغان ياخشى ئەمەللىرى كۆپ بولۇپ، نۇرغۇن ئەزلەر ئۇلاردىن تەلىم ئالىدۇ، ئاللاھ تائامغا تەقۋادارلىق قىلىش بىلەن ئاخىرەتتە يۇقىرى مەرتىبىگە ئېرىشىدۇ، ئاياللار بەزى ئىشلارغا ئالاھىدە كۆڭۈل بۆلىدىغان بولۇپ، شۇنداقلا بەزى مەسىلىلەرنى ئەزلەردىن بەكرەك ئېسىدە تۇتىدۇ. ئىسلام تارىخىدىكى نۇرغۇن مەسىلىلەردە ئاياللار ئېسىدە چىڭ تۇتۇشتا تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ پايدىلىنىش مەنبەسىگە ئايلانغان. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام دەۋرىدىكى ئايال ساھابىلەرنىڭ ئەھۋالىغا، سىيرەتلىرىگە نەزەر سالغان كىشى بۇنى ئوچۇق كۆرۈۋالالايدۇ.

بۇنىڭدىن شۇ مەلۇم بولىدۇكى، ئاياللاردىكى بۇ ئەقلىنىڭ قىسقىلىقى ئۇلارنىڭ قىلغان رىۋايەتلىرىگە تايىنىشتىن چەكلەپ قويالمايدۇ. ئايالنىڭ گۇۋاھلىقىنىڭ يەنە بىر ئايال بىلەن تولۇق بولىدىغانلىقى ئايالنىڭ دىندا مۇستەھكەم تۇرغاندا ئاللاھ تائالاغا بولغان تەقۋادارلىقىنى، ئاللاھنىڭ ئەڭ ياخشى بەندىسى ۋە ئاللاھنىڭ ئەڭ ياخشى قۇلى بولىشىنى چەكلەپ قويالمايدۇ. ھەيز، نىپاس ھالىتىدە روزا تۇتماي كېيىن قازاسىنى تۇتۇشى، نامازنىڭ قازاسىنى قىلماسلىقى، ئۇ ئايالنىڭ ئاللاھ تائالاغا بولغان

تەقۋادارلىقى، ئاللاھ تائالانىڭ بۇيرۇقلىرىنى تولۇق ئورۇندىشى، بەزى ئىشلارنى ھەممىدىن بەك ئېسىدە تۇتۇشى قاتارلىق ئىشلاردا ئۇلارنىڭ ناقىسلىقىنى ئىپادىلىمەيدۇ. ئۇ پەقەت پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام بايان قىلغاندەك دىندا ۋە ئەقىلدا بولغان مۇئەييەن كەمچىلىكتۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن مۆمىنلەر ھەرقانداق ئىشتا ئاياللارنى ئەقىلسىز، دىنى كام دەپ ئەيىبلەسە توغرا بولمايدۇ، شۈبھىسىزكى، بۇ كەمچىلىك ئۇلارنىڭ دىندىكى كەملىكى، گۇۋاھلىقىنى بېكىتىشكە ئالاقىدار بولغان ئەقىلدىكى كەمچىلىكى، شۇنىڭ ئۈچۈن ئەرلەر ئاياللار توغرىسىدا ئىنساپلىق بولۇشى لازىم. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزىنى ئەڭ ياخشى ۋە توغرا شەكىلدە چۈشىنىش كېرەك.

ھەممىدىن توغرىنى بىلگۈچى ئاللاھ تائالادۇر.